

REGIONÁLNY VÝVOJ SLOVENSKA V KONTEXTE DEKOMPOZÍCIE EKONOMICKÉHO AGREGÁTU 1997 – 2005

Pavol Korec, Slavomír Ondoš

Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta, Katedra humánnej geografie a demografie, Mlynská dolina, 842 15 Bratislava

Abstract: The regional development of the Slovak Republic is still an actual research theme. The paper describes the decomposition of the differentiated development of the regional economic aggregates of Slovakia according to the three basic economic sectors between 1997 and 2005. The analysis of regional differences is based on the fact, that functional urban regions (FURs) are appropriate territorial units and the economic aggregate is an appropriate parameter for the research of the regional development and regional differences in Slovakia. In paper used standard form of shift-share analysis decomposed absolut increase of economic aggregate among three partial components (one of them is leading by growth factors of national economy, second by specific sector structure of regional economies a third by residue conditions for working of regional economic sectors).

Key words: regional development, regional economic aggregate, decomposition, economic sectors

1. ÚVOD A METODICKÉ POZNÁMKY

Hlavným cieľom predkladaného príspevku je regionálna dekompozícia vývoja ekonomického agregátu (EA), ktorý považujeme za relevantný ukazovateľ ekonomickej výkonnosti regiónov Slovenska. Dvomi ďalšími cieľmi, ktoré logicky predchádzajú hlavný cieľ, sú úvaha o možnom zaradení súčasných vývojových procesov (procesov prebiehajúcich po roku 1989) do kontextu dlhodobého vývoja regionálnej štruktúry Slovenska a hodnotenie rozdielov ekonomickej výkonnosti jednotlivých regiónov Slovenska. Dvomi základnými metodickými problémami pri hodnotení rozdielov úrovne regionálneho rozvoja sú výber vhodnej sústavy a vhodného vymedzenia územných jednotiek (1) a výber (syntetického) ukazovateľa ekonomickej, prípadne komplexnej úrovne rozvoja týchto jednotiek (2). Z pohľadu hodnotenia úrovne ekonomického rozvoja jednotlivých oblastí Slovenska považujeme za vhodné akceptovať ako základné územné jednotky funkčné mestské regióny (FMR) identifikované Bezákom (2000) ako varianta FMR 91-A. V prácach Korec, Ondoš (2004) a Korec, Kozáková (2006) sú objasnené

dôvody nutnej miernej odchýlky nášho súboru od originálnej sústavy 51 FMR varianty 91-A. V predloženej štúdiu pracujeme len so 49 základnými územnými jednotkami (obr. 4). Na tomto mieste len podotýkame, že mierna odchýlka nami akceptovaných „FMR“ je nevyhnutná vzhľadom na skutočnosť, že vytvorenie sústavy územných jednotiek a získanie potrebných štatistických dát sú limitované vhodným zlučovaním administratívnych jednotiek (okresov) do geograficky prirodzenejších útvarov – „FMR“ (každý z okresov Nové Zámky a Trebišov nebolo možné z tohto dôvodu rozdeliť na dva samostatné funkčné mestské regióny).

Pre hodnotenie úrovne ekonomického rozvoja a rozdielov ekonomickej výkonnosti jednotlivých regiónov Slovenska sa nám javí mimoriadne výpovedná hodnota EA. EA možno prisudzovať podobnú výpovednú schopnosť ako tradičnému makroekonomickému ukazovateľu HDP (Hampl 2005). EA je súčinom pracovných príležitostí regiónu a priemernej mesačnej mzdy zamestnancov v regióne. Pri hodnotení úrovne EA sa využíva jeho „geografická“, resp. územná (EA/km²) a „sociálna“ interpretácia (EA/obyv.). Diskusiu o možnostiach využitia EA pri hodnotení úrovne ekonomického rozvoja regiónov môžeme nájsť vo viacerých štúdiách Hampla (2001, 2005 i iné). V tomto príspevku budeme využívať „sociálnu“ interpretáciu EA. Hodnotenie časového obdobia od roku 1997 do roku 2005 vyplynulo z faktu, že súčasné okresy, ktoré sú bázou kompozície FMR a „nositeľmi“ štatistických dát boli vytvorené od 1. januára 1997.

2. VÝVOJ PO ROKU 1989 A ZÁKLADNÉ VÝVOJOVÉ ŠTÁDIA SPOLOČNOSTI

V zhode s názorom viacerých bádateľov (Dostál, Hampl 2000, Novotný 2003, Hampl 2005 a iní) dobrým všeobecným východiskom pre zaradenie súčasných vývojových procesov v krajinách strednej Európy do kontextu dlhodobého vývoja ich regionálnej štruktúry môže byť teória štádií vývoja spoločnosti. Napriek tomu, že geografická interpretácia tejto teórie nebola doteraz dostatočne rozpracovaná a takisto existuje niekoľko nezodpovedaných otázok v súvislosti s touto teóriou, rozlíšenie troch základných vývojových štádií spoločnosti, predindustriálneho, industriálneho a postindustriálneho je aj geografmi prijímané. Geografi, okrem samotnej terciarizácie ekonomiky, ktorá je typická pre postindustriálne vývojové štádium, upozorňujú aj na jeho ďalšie dôležité črty, „posuny“ v porovnaní s industriálnym štádiom. Jedná sa napr. o zvýšenie významu ľudského potenciálu, kvalitatívne procesy v urbanizácii, nástup druhého demografického prechodu, dôraz na trvalodržateľný rozvoj, dominantnosť metropolitných regiónov v regionálnej štruktúre a iné.

Dôsledky, prípadne vzťah, prvých dvoch vývojových štádií spoločnosti na regionálnu štruktúru Slovenska potvrdzujú vo svojich prácach viacerí autori. Do druhej svetovej vojny môžeme regionálnu štruktúru Slovenska charakterizovať ako relatívne jednoduchú štruktúru, málo hierarchizovanú, s početnými malými regionálnymi centrami a k nim inklinujúcimi regiónmi. Tento stav korešpondoval s agrárnym charakterom krajiny. Bašovský, Divínsky (1991) konštatujú, že vzhľadom na absenciu veľkých a stredne veľkých miest (málo hierarchizovaná sídelná štruktúra), základný vzorec regionálnej štruktúry Slovenska reprezentuje asi 120 až 150 vyrovnaných susediacich miniregiónov, ktoré sa sformovali okolo malých centier s 2 až 5 tisíc obyvateľmi.

Ako dôsledok štrukturálnych zmien v ekonomike, najmä v dôsledku silnej industrializácie, začalo po roku 1948 vyrovnávanie regionálnych rozdielov v štáte (vyrovnanie podporilo aj nové územno-správne členenie). V období komunistickej éry sa vytvorila na Slovensku nová urbánna a regionálna štruktúra. V rámci sústavy relatívne vyrovnaných miest sa začal výrazný diferenciálny proces. Existenciu niekoľkých úrovní regionálnych centier potvrdzujú vo svojich prácach viacerí bádatelia (Verešik 1974, Bezák 1981, Lukniš 1985, Bašovský 1991 a iní). Bašovský, Divínsky (1991) upozorňujú, že na konci 80. rokov sme mohli na Slovensku identifikovať 5 až 7 hierarchických úrovní urbánnej a regionálnej štruktúry.

V postindustriálnej vývojovej fáze nastáva zmena v geografickej organizácii spoločnosti. Najdôležitejšou črtou tejto zmeny je skutočnosť, že teraz môže z rozhodujúcich „hnacích“ aktivít ťažiť podstatne menej centier ako v industriálnej fáze. Podľa Hampla (2005) s nástupom postindustriálnej fázy je klasická forma rastu miest utlmená, pričom dochádza ku kvalitatívnej premene rozvoja najväčších centier. Nastáva rast ich významu a posun v hierarchickom systéme (samotných miest a aj ich regiónov) vďaka koncentrácií riadiacich funkcií a vybraných aktivít terciérneho sektora do týchto centier (financie, médiá, aktivity spojené s informačnými technológiami, podnikanie a iné). Postindustriálna fáza priniesla zvýšenie selektívnosti a intenzity koncentračných procesov.

Hodnotenie vývoja regionálnej štruktúry po roku 1989 v kontexte dlhodobých vývojových tendencií je pre Slovensko dôležité, okrem iných aj z dvoch nasledovných hľadísk. Po prvé, v jednotlivých vývojových fázach sa uplatňujú rôzne faktory podmieňujúce vývoj regionálnej štruktúry. Po druhé, na Slovensku sa nedá jednoznačne povedať, že začiatok postkomunistickej transformácie „plynule“ nadviazal na koniec industriálneho vývojového štádia a teda, že sa začali uplatňovať procesy spojené s postindustriálnym štádiom vývoja. Rešpektujúc výsledky prác viacerých autorov (Kopačka 1992, Mládek 1995, 2002, Smith 1998, Gajdoš, Pašiak 2006 a iní) je potrebné upozorniť na nasledovnú skutočnosť. V období po roku 1989 dochádza na Slovensku jednak k realizácii „nápravných“ procesov v rámci komunistickým obdobím deformovanej (industriálnej) regionálnej štruktúry, jednak k postupnému presadzovaniu kvalitatívne nových postindustriálnych vývojových procesov. Po tomto roku nastupujú k dvom vyššie uvedeným skupinám procesov aj významovo minimálne vyrovnané procesy spojené s globalizáciou. Už na tomto mieste treba poznamenať, že ako prvá a druhá, tak aj a tretia skupina procesov „podporuje“ nárast regionálnych rozdielov na Slovensku, predovšetkým rast dominantnosti regiónu Bratislavy.

3. HODNOTENIE ROZDIELOV EKONOMICKEJ VÝKONNOSTI REGIÓNOV SLOVENSKA

Zásadné spoločenské zmeny po roku 1989 sa významne premietli do vývoja regionálnej diferenciácie Slovenska. Súhlasíme s názorom Hampla, Dostála a Drbohlava (2007), že zjednodušene možno hovoriť o nasledovnej postupnosti hlavných spoločenských subsystémov vzhľadom k dynamike ich premenlivosti: (1) politický, (2) ekonomický, (3) sociálny, (4) kultúrny a (5) sociogeografický (autori pod týmto subsystémom chápu formovanie hierarchie centier a sietí infraštruktúry). V tejto časti príspevku budeme hodnotiť úroveň ekonomickej výkonnosti regiónov, ktorú považujeme za kľúčový atribút ekonomického subsystému spoločnosti.

Tabuľka 1 Distribúcia obyvateľstva, pracovných príležitostí a ekonomického agregátu (EA) v regionálnom systéme Slovenska a v základných sektoroch ekonomiky 1997, 2005

Funkčný mestský región	Obyvateľstvo		Pracovné príležitosti		Priemerná mzda (Sk)		EA/ob. (SR=100)		I. (%)		II. (%)		III. (%)	
	1997	2005	1997	2005	1997	2005	1997	2005	1997	2005	1997	2005	1997	2005
	Bratislava	618 901	602 433	227 300	390 849	12 162	25 888	178,4	242,1	1,9	0,9	20,7	18,6	77,3
Banská Bystrica	113 047	111 240	37 344	54 585	9 725	18 164	128,5	128,5	3,9	3,6	28,2	20,2	67,8	76,1
Bardejov	74 758	76 462	13 445	23 382	7 543	11 996	54,2	52,9	11,8	7,1	27,5	18,7	60,6	74,2
Bánovce nad Bebravou	38 652	38 279	9 955	16 826	7 604	13 820	78,2	87,6	12,6	8,1	54,3	42,0	33,1	49,8
Brezno	66 041	65 013	17 305	19 088	8 879	16 473	92,9	69,7	14,1	11,6	53,9	45,9	32,0	42,5
Čadca	92 413	92 913	16 828	25 833	7 844	13 417	57,0	53,8	5,2	4,3	32,3	28,5	62,5	67,2
Dolný Kubín	39 058	39 446	11 301	12 313	8 632	15 233	99,8	68,5	7,2	3,8	43,3	38,7	49,5	57,5
Dunajská Streda	111 462	114 516	22 992	39 320	7 982	14 444	65,8	71,5	25,1	11,7	24,3	27,0	50,6	61,3
Galanta	148 679	149 123	29 076	47 698	8 504	15 889	66,4	73,3	12,9	6,6	38,1	36,0	49,1	57,4
Hlohovec	45 626	45 328	11 519	15 264	9 304	18 759	93,8	91,1	9,3	5,6	55,1	34,8	35,6	59,7
Humenné	78 070	76 947	18 834	26 892	8 557	14 888	82,4	75,0	8,9	3,5	37,0	37,5	54,1	59,0
Iľava	62 371	61 378	16 373	23 646	8 531	16 163	89,4	89,8	4,5	3,0	56,3	48,5	39,3	48,5
Košice	344 853	345 606	107 726	142 478	10 944	20 673	136,5	122,8	3,4	1,3	37,4	32,8	59,3	65,8
Komárno	108 991	107 140	25 905	33 519	8 082	14 506	76,7	65,4	18,0	10,0	34,4	34,7	47,6	55,3
Lučenec	96 539	96 156	23 995	27 886	7 877	14 202	78,2	59,4	12,4	5,4	36,1	31,8	51,5	62,8
Liptovský Mikuláš	74 772	73 468	23 383	30 708	8 552	15 624	106,8	94,1	12,0	7,0	37,2	31,9	50,8	61,1
Levice	121 141	118 852	32 050	36 530	9 129	16 707	96,5	74,0	12,1	7,1	39,4	40,1	48,5	52,8
Michalovce	131 557	132 883	34 358	36 848	8 613	15 771	89,8	63,0	11,4	5,9	44,2	38,8	44,4	55,3
Martin	114 839	114 365	35 844	41 246	8 742	16 963	109,0	88,2	6,4	3,3	39,5	35,7	54,1	61,0
Nové Mesto nad Váhom	64 208	63 067	18 117	24 794	8 756	17 352	98,7	98,3	8,5	3,5	51,4	56,0	40,2	40,5
Námestovo	53 923	57 648	8 471	19 006	7 200	13 413	45,2	63,7	19,2	6,8	33,5	35,8	47,4	57,4
Nitra	162 937	163 642	43 954	68 615	8 780	16 561	94,6	100,1	8,7	4,3	29,6	27,6	61,7	68,1
Nové Zámky	151 975	147 805	33 621	45 190	7 977	15 194	70,5	67,0	15,3	7,9	28,6	27,2	56,2	64,9
Považská Bystrica	65 781	64 652	14 474	25 560	8 317	16 116	73,1	91,8	1,2	2,1	44,7	38,6	54,1	59,3
Prievidza	141 381	139 344	41 396	54 147	9 157	16 862	107,1	94,4	4,1	2,4	59,1	42,9	36,8	54,7
Piešťany	64 058	63 974	14 851	26 614	8 623	16 249	79,8	97,4	12,6	5,3	28,7	28,8	58,8	65,9
Prešov	211 402	219 549	48 140	64 134	8 075	15 617	73,4	65,8	7,3	3,2	30,0	26,7	62,7	70,2
Poprad	162 931	169 737	41 053	56 087	8 742	16 181	88,0	77,1	6,8	5,3	34,2	31,0	59,0	63,7
Púchov	45 871	45 645	14 980	23 870	9 727	19 434	126,9	146,5	3,2	2,8	69,7	50,2	27,1	46,9

Pokračovanie tabuľky 1

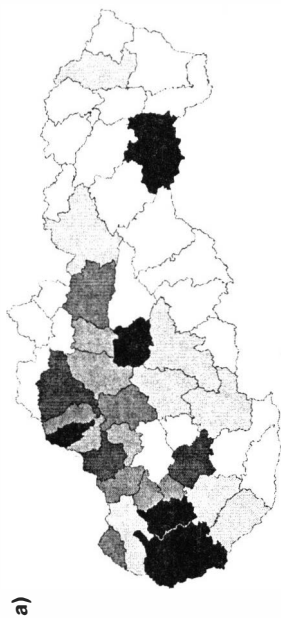
Ružomberok	59 709	59 114	16 569	19 728	8 622	17 261	95,6	83,0	7,6	4,4	50,9	38,5	41,5	57,1
Rimavská Sobotka	82 274	82 757	17 546	18 981	8 339	14 573	71,0	48,2	13,7	10,2	34,1	32,9	52,2	56,9
Rožňava	102 269	102 578	24 755	25 769	8 230	14 706	79,6	53,3	9,0	9,3	46,1	31,0	44,9	59,7
Senica	90 251	89 277	26 299	29 589	8 861	15 863	103,1	75,8	11,2	6,7	50,2	41,3	38,6	52,0
Skalica	46 943	47 187	10 443	17 244	8 978	18 450	79,8	97,2	11,0	4,5	50,4	56,0	38,7	39,5
Svidník	53 598	54 324	10 234	16 020	7 424	12 807	56,6	54,4	10,1	6,7	26,9	26,2	63,0	67,1
Stará Ľubovňa	49 571	51 438	9 437	14 343	7 415	13 663	56,4	54,9	16,0	5,9	22,8	19,4	61,1	74,7
Spíšská Nová Ves	151 016	158 647	33 379	47 923	8 031	14 755	70,9	64,2	12,0	6,6	29,8	27,6	58,2	65,8
Snina	39 478	39 147	8 633	14 153	6 890	12 249	60,2	63,8	13,0	8,9	49,6	36,4	37,4	54,7
Trenčín	113 777	112 612	34 090	48 635	9 107	16 364	109,0	101,9	6,2	3,5	38,5	30,8	55,3	65,7
Topoľčany	122 605	121 592	29 463	41 132	7 827	14 236	75,1	69,4	11,2	8,5	41,7	40,1	47,0	51,5
Tvrdošín	34 262	35 608	9 123	9 461	7 738	14 739	82,3	56,4	10,9	5,7	48,1	42,2	41,0	52,1
Trnava	126 377	126 914	38 292	62 506	10 579	21 131	128,0	150,0	8,0	3,1	48,6	39,5	43,5	57,3
Trebišov	101 699	104 581	22 164	27 455	8 055	14 292	70,1	54,1	11,1	5,2	17,7	17,1	71,2	77,7
Veľký Krtíš	46 773	46 405	11 275	10 849	7 657	13 603	73,7	45,8	22,5	12,1	36,3	25,1	41,2	62,8
Vranov nad Topľou	74 716	77 794	15 213	18 768	7 219	13 494	58,7	46,9	16,1	6,4	36,7	25,9	47,2	67,7
Žilina	219 786	222 072	61 463	91 168	9 036	17 813	100,9	105,4	2,9	1,4	35,3	32,1	61,8	66,5
Žiar nad Hronom	93 325	92 164	26 936	31 000	8 962	16 032	103,3	77,7	6,6	4,8	52,7	38,7	40,7	56,5
Zlaté Moravce	43 539	43 082	10 343	11 464	7 775	14 806	73,8	56,8	15,6	9,6	44,0	40,6	40,4	49,8
Zvolen	125 028	123 381	37 031	43 268	8 544	15 706	101,1	79,4	10,3	6,6	31,4	26,9	58,3	66,6
Slovenská republika	5 383 233	5 387 285	1 447 278	2 052 384	9 313	18 210	100,0	100,0	7,4	3,8	35,3	29,7	57,3	66,6

Zdroj: Štatistický úrad SR 1999 – 2007

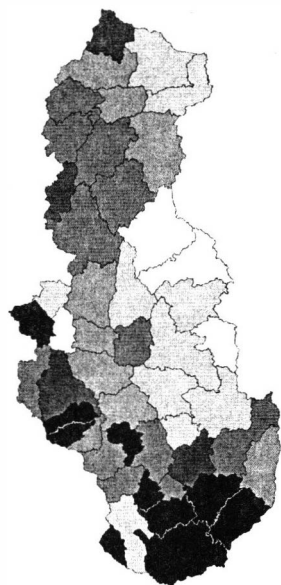
Už viackrát bolo spomenuté, že zásadné spoločenské zmeny po roku 1989 sa na Slovensku výrazne premietli do vývoja regionálnej diferenciácie. Aj na Slovensku bolo najpodstatnejším rysom tohto vývoja razantné zvýšenie jeho selektívnosti a dynamiky. Dobrým dokladom tohto tvrdenia sú údaje o vývoji EA na úrovni FMR v období od roku 1997 do roku 2005. V tabuľke 1 vidíme výrazné prehĺbenie maximálnych a minimálnych hodnôt. Relatívna hodnota EA FMR Bratislavy stúpila zo 178,4 v roku 1997 (SR = 100) na 242,1 v roku 2005, hodnota FMR Trnavy zo 128,0 na 150,0 a hodnota FMR Púchova zo 126,9 na 145,5. Relatívne hodnoty EA FMR Banská Bystrica, Žilina a Nitra sa zvýšili len minimálne a hodnota FMR Košíc dokonca pozorovateľne poklesla (zo 136,5 v roku 1997 na 122,8 v roku 2005). Na druhej strane výrazný pokles EA sme zaznamenali pri FMR Veľký Krtíš (zo 73,7 na 45,8), Rimavská Sobota (zo 71,0 na 48,2), Rožňava (zo 79,6 na 53,3) a iných. Variačné rozpätie sa zvýšilo z hodnoty 133,2 v roku 1997 na hodnotu 196,3 v roku 2005. Ak by sme zmiernili dominantnosť FMR Bratislavy a porovnali vývoj priemeru piatich „najlepších“ a priemeru piatich „najhorších“ FMR, ich rozdiel sa zväčšil z hodnoty 85,7 v roku 1997 na hodnotu 108,6 v roku 2005. V tabuľke 1 môžeme vidieť, že v sledovanom období sa realizovali pozitívne aj negatívne tendencie selekcie medzi FMR. Na jednej strane sme zaznamenali mimoriadny nárast FMR Bratislavy a priaznivý vývoj viacerých FMR v západnej časti Slovenska, kde pozitívne pôsobil, okrem iných, aj rozvoj priemyslu podporovaný priamymi zahraničnými investíciami, na druhej veľmi silný útlm pozorujeme pri FMR juhu Slovenska, predovšetkým v jeho strednej časti (obr. 1b).

Na obr. 1a je regionálna diferenciácia úrovne ekonomickej výkonnosti (EA) v roku 2005. V priestorovom vzorci sa významne uplatňuje zostupný gradient západ – východ, s výnimkou „ostrova“, ktorý vytvára FMR Košice. Aj tento pohľad potvrdil rozdelenie Slovenska na „bohatý“ západ a „chudobný“ východ. Uvedená regionálna diferenciácia EA je dôsledkom spolupôsobenia niekoľkých faktorov, predovšetkým faktora sídelnej hierarchie a širšie chápaného faktora makropolitovskej atraktivity, ktorý je na Slovensku zvýraznený veľkou dopravnou infraštruktúrou (Buček 2003). Vplyv jednotlivých podmieňujúcich faktorov na vývoj regionálnej štruktúry Slovenska sme zhodnotili vo viacerých predchádzajúcich prácach (Korec, Ondoš 2004, Korec 2005, Korec, Ondoš 2006 a iné). Pri porovnaní obr. 1a a 1b môžeme v zásade konštatovať pozitívnu koreláciu medzi priestorovými vzormi ekonomickej úrovne v roku 2005 a dynamiky ekonomického vývoja v období 1997 – 2005. Upozorniť je však možné na dve výnimky z tejto závislosti. FMR Čadca a Námestovo a FMR severovýchodného Slovenska (Snina, Stará Ľubovňa, Prešov, Bardejov, Svidník, Spišská Nová Ves a Poprad) si napriek pozitívnemu vývoju stále „udržiavajú“ výrazne podpriemernú ekonomickú úroveň.

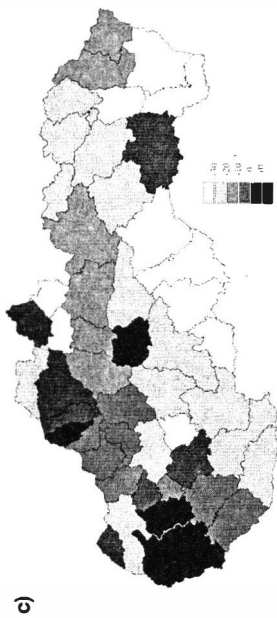
Obr. 1c ukazuje jednoduchý súčet úrovne EA v roku 2005 a jeho rastu v období 1997 – 2005. Tento ukazovateľ vhodne vystihuje mieru transformačnej „úspešnosti“ FMR. Rešpektujúc určitý metodický nedostatok tejto štúdie (nemožnosť hodnotiť dynamiku od roku 1990) môžeme konštatovať dve skutočnosti. Po prvé, uvedený priestorový „vzorec“ je v súlade s výsledkami viacerých prác ekonómov, sociológov, geografov a odborníkov iných vedných disciplín hodnotiacich regionálny vývoj Slovenska po roku 1989 (Benč 2002, Rajčáková, Švecová 2002, Ira a kol. 2005, Korec 2005, Gajdoš, Pašiak 2006 a iní). Po druhé, rozloženie úspešných a neúspešných FMR potvrdzuje vplyv dvoch nesporne najvýznamnejších podmieňujúcich faktorov regionálneho vývoja, sídelnej hierarchie a makropolitovskej atraktivity.

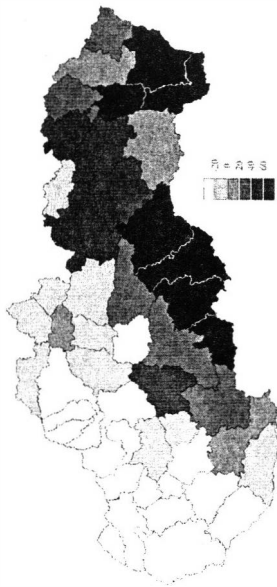
a)

b)

c)

d)

Obrázok 1 Regionálne diferencovaná výkonnosť ekonomiky Slovenska v percentuálnych odchyľkách od národných hodnôt (a – c): úroveň ekonomického agregátu na osobu v roku 2005, rastu ekonomického agregátu v období 1997 – 2005 a sumy úrovnne a rastu ekonomického agregátu a (d) miery evidovanej nezamestnanosti v decembri 2005.

4. DEKOMPOZÍCIA EKONOMICKÉHO AGREGÁTU 1997 – 2005

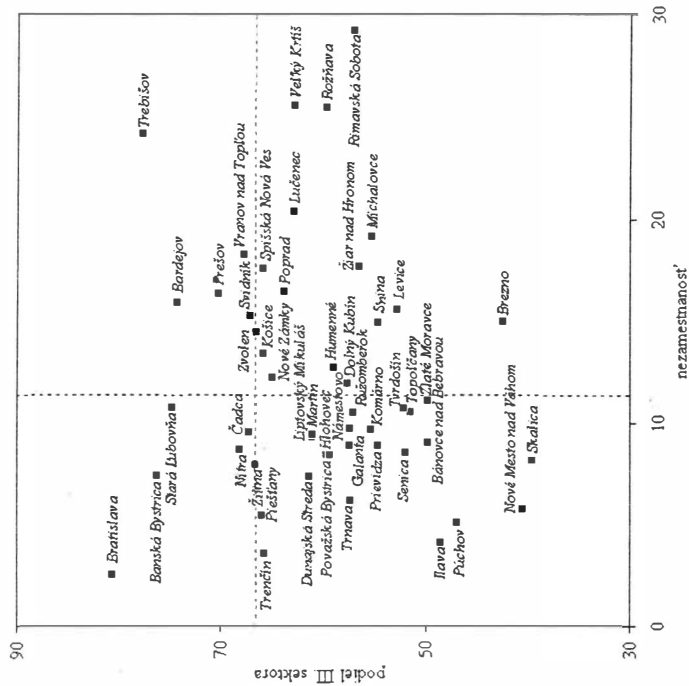
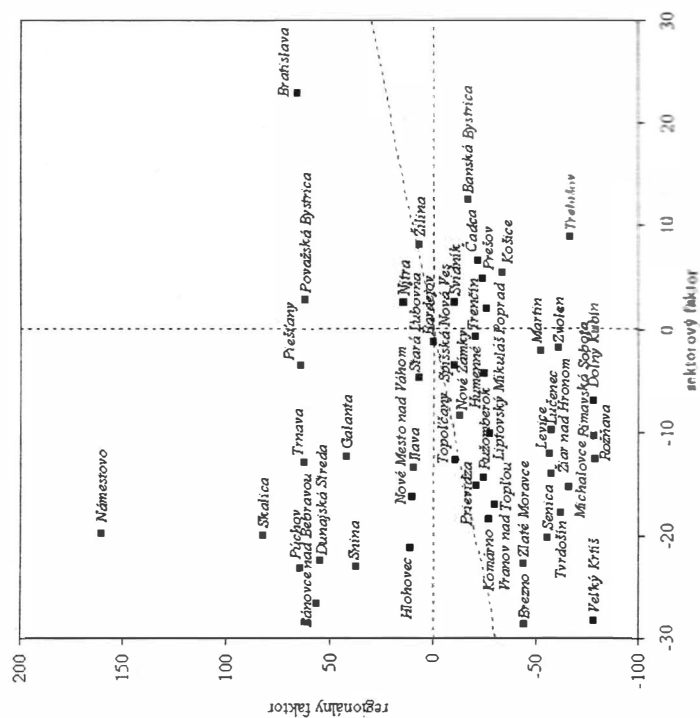
V predchádzajúcej časti sme sa pokúsili popísať diferencovanú výkonnosť ekonomík jednotlivých regiónov Slovenska cestou analýzy EA. EA zastupujú objem prostriedkov prúdiacich v podobe miezd obyvateľstvu cez zvolený (regionálny alebo sektorový) segment národnej ekonomiky. Agregovaný regionálny EA sa považuje za postačujúcu analytickú náhradu regionálneho HDP, spravidla nedostupného pod istou hierarchickou úrovňou územného členenia. Na Slovensku je hranicou už osem krajov, čo pochopiteľne pre náš účel nepostačuje. Regionálne diferencovaný EA a jeho rast môžu byť okrem deskripcie podrobené dekompozícii. Štandardná podoba shift-share dekompozície rozkladá absolútne vyjadrený prírastok EA v zvolenom období do troch parciálnych prírastkov riadených faktormi rastu referenčnej (národnej) ekonomiky, špecifickej sektorovej štruktúry regionálnych ekonomík a reziduálnych podmienok pre fungovanie regionálnych ekonomických sektorov. E. S. Dunn ju v roku 1960 navrhol ako techniku predikcie regionálneho rastu zamestnanosti (Esteban 2000). Očakávame, že sektorová štruktúra a regionálny faktor budú zodpovedné za podstatnú časť rozdielov v našej interpretácii ekonomického rastu regiónov Slovenska abstrahovaného o rast spôsobený vývojom celej ekonomiky.

Zodpovedné verejné inštitúcie aj na Slovensku deklarujú neustálu snahu súčasne pôsobiť v smere zvyšovania výkonnosti ekonomiky štátu a súčasne aj znižovania územných rozdielov v jej úrovni a sociálnych dôsledkov. Zdá sa, že výsledkom pôsobenia viacerých pozitívne orientovaných okolností je ekonomika Slovenska v posledných rokoch navigovaná v smere konvergenzie k ekonomickému priestoru EÚ. Jeho súčasťou je od roku 2004, pričom priestor EÚ samotný je územne vysoko diferencovaný. Samostatné Slovensko sa už niekoľko rokov pokúša budovať vlastnú regionálnu politiku, ktorá by rešpektovala politicko-spoločenské a historicko-geografické osobitosti jeho územia. Téma regionálnych ekonomických rozdielov sa však často neprípustne zjednodušuje a výkonnosť regionálnych ekonomík sa interpretuje len parciálne v zmysle rôznych absolútnych mier. Politické rozhodovanie o konvergencii regionálnych ekonomík si pritom nevyhnutne žiada prinajmenšom poznať skutočnosti objektívne vysvetľujúce príčiny toho, prečo sú niektoré regióny úspešnejšie.

Zvolený prístup nás v tejto časti k tomu priblíži spektrom relatívnych indikátorov. Geografická a sociálna nerovnomernosť, napriek deklarovanej snahe implementovaných politik, na Slovensku v tomto období rástla. Giniho koeficient územnej nerovnomernosti rozloženia EA vzrástol v hodnotenom období o 22 %, v prípade „sociálnej“ nerovnomernosti až o 45 %. Nerovnomernosť územného rozloženia evidovaných nezamestnaných vzrástla o 20 %, z pohľadu obyvateľstva o 18 %. V ďalšom sa zameriame na meranie vplyvov sektorovej štruktúry a samotných regionálnych podmienok na vývoj regionálneho EA. Využijeme jeden z tradičných nástrojov regionálnej ekonómie pre odhad vplyvu zvolených faktorov na rôzne agregované premenné, dekompozíciu známu pod označením shift-share analýza, presnejšie jednu z jej piatich alternatív (Oosterhaven a Broersma 2007).

Dekompozícia rastu regionálneho EA by sa mala priblížiť poznaniu na povrchu skrytých príčin rozdielnej výkonnosti regionálnych ekonomík. Medzi odchýlkami regionálnych úrovní nezamestnanosti a EA existuje negatívny vzťah. Súvislosť medzi nimi však nepovažujeme za priamu. Prikláňame sa skôr k tomu, že súvisia so samotnou výkonnosťou regionálnej ekonomiky – pozitívne u EA a negatívne u nezamestnanosti. Výkonná ekonomika v regióne spôsobuje vysokú priemernú úroveň príjmov a vytvára aj

Obrázok 2 Vzťah regionálnych (a) mier evidovanej nezamestnanosti a podielov III. sektora na ekonomickom agregáte v roku 2005 v porovnaní s národnými hodnotami; (b) sektorového a regionálneho faktora podľa dekompozície metódou shift-share rastu ekonomického agregátu 1997 – 2005

dostatočný počet pracovných príležitostí. EA je v nasledujúcej formalizácii shift-share modelu sumou regionálnych sektorových agregátov

$$A = \sum_j a_{ij} = \sum_j e_{ij} w_{ij}$$

$$a_{ij}^{t+n} - a_{ij}^t = a_{ij}^t (A^{t+n}/A^t - 1) + a_{ij}^t (A_i^{t+n}/A_i^t - A^{t+n}/A^t) + a_{ij}^t (a_{ij}^{t+n}/a_{ij}^t - A_i^{t+n}/A_i^t)$$

$$\Delta a_{ij} = \text{Národný faktor} + \text{Sektorový faktor} + \text{Regionálny faktor}$$

kde e_{ij} označuje počet zamestnaných v sektore i regiónu j , w_{ij} je im zodpovedajúca priemerná mzda¹, a t ($t+n$) sú parametre určujúce ohraničenia zvoleného časového úseku. V našom prípade ide o obdobie 1997 – 2005, i diferencuje základné výrobné sektory ekonomiky a terciérny sektor, j reprezentuje 49 FMR (Bezák 2000, Korec 2005).

Prvým krokom zvolenej dekompozície je separácia časti rastu ekonomickej výkonnosti, za ktorú je zodpovedný ekonomický rast spoločný pre všetky sektory a všetkých 49 teritoriálnych jednotiek. Zameriame sa na dvojicu faktorov, sektorový a regionálny faktor, extrahujúcich vplyv diferencovaného rastu jednotlivých špecificky zastúpených sektorov a samotných regionálnych variácií v raste sektorov. Sektorový a regionálny faktor vyjadríme ďalej sumárne v relatívnej podobe miery odlišnosti voči hladine výkonnosti ekonomiky na začiatku sledovaného obdobia (Blien a Wolf 2002). Všimneme si, či ich orientácia je kladná alebo záporná, v akom sú vzájomnom vzťahu a aká je sektorová štruktúra regionálneho faktora. Výsledok dekompozície umožňuje vyjadriť očistenú podobu relevantných aspektov interregionálnej diferenciácii výkonnosti ekonomiky (Esteban 2000). Napriek deterministickej podobe tejto analýzy, ktorá je v literatúre pripomínaná (Barf a Knight 1988), sú výsledky do istej miery využiteľné ako diagnostický nástroj rôznej úrovne úspešnosti vývoja počas sledovaného obdobia.

$$\text{Sektorový faktor} = [\sum_i a_{ij}^t (A_i^{t+n} / A_i^t - A^{t+n} / A^t)] / a_j^t$$

$$\text{Regionálny faktor} = [\sum_i a_{ij}^t (a_{ij}^{t+n} / a_{ij}^t - A_i^{t+n} / A_i^t)] / a_j^t$$

Agregovaná podoba sektorového faktora vyjadruje mieru tej časti rastu EA, za ktorú zodpovedajú rozdiely v raste medzi jednotlivými sektormi a celou ekonomikou na národnej úrovni. V konkrétnom regióne je určený unikátnou zmesou sektorov v špeci-fickom vzájomnom pomere, tak ako sa vyvinul počas jeho histórie. Možné konkurenčné výhody determinujúce sektorovú štruktúru môžu byť v súčasnosti alebo budúcnosti záťažou a naopak, výhodným vývojom celej ekonomiky sa opäť môžu aj tieto stať znovu výhodou. Sektorový faktor je pozitívny tam, kde majú regionálne nadpriemerne reprezentované sektory vysokú výkonnosť. Negatívny faktor vznikne vtedy ak tieto sektory vo výkonnosti zaostávajú. Na EA slovenskej ekonomiky najväčšou a rastúcou mierou (57,3 % v roku 1997; 66,6 % v roku 2005) participoval terciérny sektor. Sekundárny poklesol z podielu 35,3 % na 29,7%. Relatívny pokles podielu primárneho sektora bol nižší, zo 7,4 % na 3,8 %. Index rastu EA podstatný pre našu dekompozíciu bol v poradí I., II. až III. sektora na úrovni 141 %, 233 % a 322 %, čo v relatívnom vyjadrení znamená, že EA primárneho sektora rástol na úrovni 51 %, sekundárneho 84 % a terciérneho asi 116 % indexu rastu celej ekonomiky. Z toho vyplýva, že priestorovú or-

¹ Štatistický úrad SR (1999 – 2007) publikuje tieto dáta každoročne na úrovni okresov pre podniky s 20 a viac zamestnancami, čo pre našu štúdiu predstavuje istý metodologický limit.

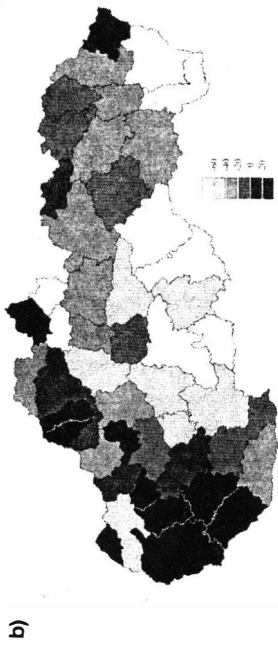
ganizáciu sektorového faktora treba očakávať jednoznačne vo vzťahu k regionálnej váhe terciérneho sektora. Vzor na obr. 3c a v grafe 2a pochopiteľne zodpovedá makroregionálnej hierarchii a rozloženiu veľkých mestských centier, no je taktiež dôsledkom relatívnej nadreprezentácie v tých územiach, kde chýbajú výkonné podniky priemyslu aj poľnohospo- dárstva. To je najmä prípad severovýchodu Slovenska.

Tretí, regionálny komponent, zostáva ako rezíduum po extrahovaní predchádzajúcich parciálnych prírastkov. Meria dopad všetkých ostatných regionálne špecifických vplyvov nezahrnutých v predchádzajúcich dvoch faktoroch². Pozitívnu hodnotu nadobúda tam, kde regionálny sektor vykazuje vyššiu výkonnosť v porovnaní s jeho národnou úrovňou. Negatívnu úroveň má v opačnom prípade. Sčítaním analogicky získame obraz o príspevku reziduálnych regionálnych faktorov na celkový ekonomický rast regiónu. Regionálna variácia relatívne vyjadreného segmentu rastu výkonnosti ekonomiky má pre Slovensko v období 1997 – 2005 vzor takmer identický so samotným rastom EA. To však nemožno interpretovať inak ako tým, že za variáciu v raste je kľúčovo zodpovedná práve variácia modelových reziduálnych regionálnych podmienok pre činnosť lokalizovaných sektorov ekonomiky. Priestorovo ide o známy polarizovaný vzor medzi západným a severným Slovenskom na jednej strane a južným a východným Slovenskom na druhej strane. Severovýchodné FMR spadajú do neutrálnych a mierne pozitívnych polôh.

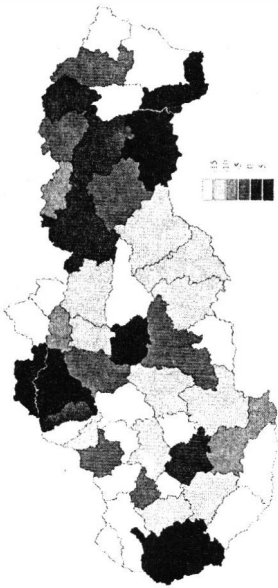
Obr. 3c a graf 2b interpretujú jeden z výsledkov dekompozície vývoja EA. Takmer polovica (24) FMR bola charakteristická obidvomi negatívnymi faktormi. Sektorová štruktúra ako aj regionálne podmienky v nich v modeli spôsobujú pokles a sú len kompenzované rastom celej národnej ekonomiky. Na opačnom póle je štvorica FMR (Bratislava, Nitra, Žilina a Považská Bystrica), v ktorých bol vplyv obidvoch faktorov pozitívny. Negatívny sektorový faktor kompenzovaný pozitívnym regionálnym rezíduom vykázalo 14 ďalších FMR koncentrovaných najmä na západe územia a pozdĺž severnej hranice krajiny. Negatívny regionálny a pozitívny sektorový komponent malo zvyšných 7 FMR vrátane veľkých mestských centier Košíc, Prešova a Banskej Bystrice. S vyrovnanou bilanciou odchýlok od neutrálnej národnej hodnoty skončili FMR Topoľčian, Bardejova a Žiliny. Najsilnejšiu disproporciu v prospech regionálneho faktora vykázalo Námestovo a naopak, v prospech sektorovej štruktúry Trebišov, Dolný Kubín, Rožňava a Rimavská Sobota. Tento vzťah môže slúžiť indikácii toho, či je vo FMR so zníženou výkonnosťou ekonomiky vhodné zamerať pozornosť na zlepšenie ovplyvniteľnej časti regionálnych podmienok, čo je možné dosiahnuť napríklad investovaním do infraštruktúry, alebo je vhodnejšie skôr podporovať želaný vývoj sektorovej štruktúry.

Obr. 3d sa snaží parciálny kladný regionálny faktor v priestore porovnať medzi tromi základnými sektormi ekonomiky. Iba 9 FMR sústredených najmä okolo hlavného mesta a v západnej časti krajiny disponovalo všetkými tromi kladnými hodnotami. Väčšina územia sa vyznačovala jedným pozitívnym sektorovým rezíduom, pričom juh a stred Slovenska ho mali v primárnom sektore, západ v sekundárnom a niektoré FMR v terciérnom sektore. Vzájomné kombinácie dvoch sektorov I-II, I-III a II-III boli vlastné 12 jednotkám v regionálnom systéme Slovenska. V interpretovaných kombináciách jedného, dvoch a troch relatívne výkonnejších regionálnych sektorov v porovnaní s národnými celkami sa dá nájsť časť odpovede na otázku smerujúcu k tomu, ktorý región je viac alebo menej disponovaný pre istý charakter ekonomickej činnosti hoci ide stále iba o interpretácie nedokonale štatisticky zaznamenatej minulosti.

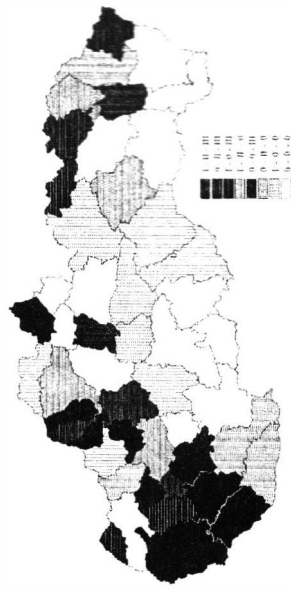
² Nedostatkem shift-share analýz je podľa Timmera a Szirmaia (2000) neschopnosť postihnúť pôsobenie medzisektorových efektov. Rast výstupov v sektore so silnými prepojeniami môže pôsobiť na rast v ďalších sektoroch, napríklad prostredníctvom znalostných efektov.

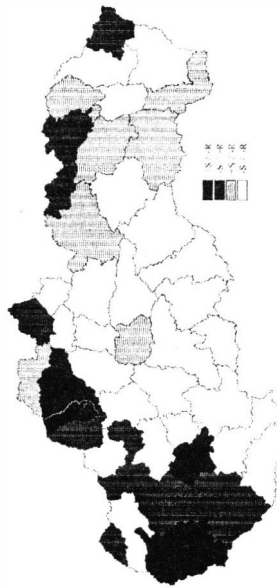
a)

b)

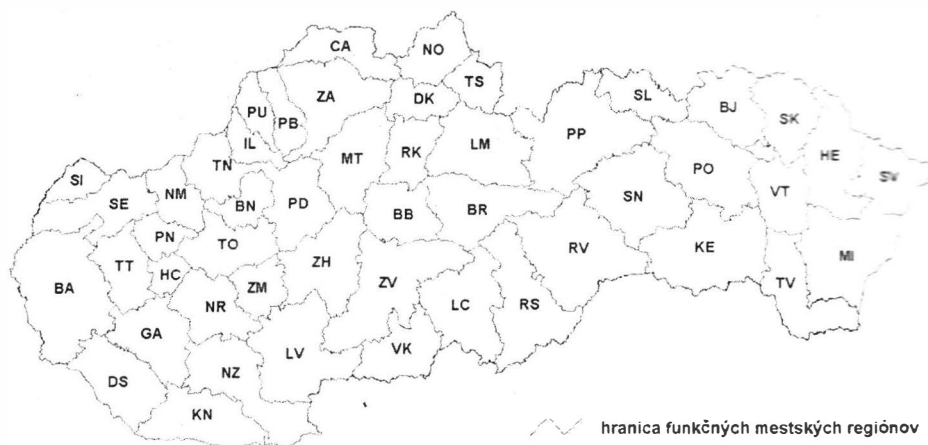

c)

d)

Obrázok 3 Dekompozícia rastu regionálneho ekonomického agregátu v období 1997 – 2005 v percentuálnych odchyľkách od národných hodnôt (a) sektorového faktora; (b) regionálneho faktora. Typizácia regionálnych ekonomík vzhľadom na (c) vzájomnú orientáciu sektorového a regionálneho faktora; (d) prítomnosť kladných hodnôt regionálnych faktorov v základných sektoroch ekonomiky

BA – Bratislava	LV – Levice	SI – Skalica
BB – Banská Bystrica	MI – Michalovce	SL – Stará Ľubovňa
BJ – Bardejov	MT – Martin	SK – Svidník
BN – Bánovce nad Bebravou	NO – Námestovo	SN – Spišská Nová Ves
BR – Brezno	NR – Nitra	SV – Snina
CA – Čadca	NZ – Nové Zámky	TN – Trenčín
DK – Dolný Kubín	PB – Považská Bystrica	TO – Topoľčany
DS – Dunajská Streda	PD – Prievidza	TT – Trnava
GA – Galanta	PN – Piešťany	TS – Tvrdošín
HC – Hlohovec	PO – Prešov	TV – Trebišov
HE – Humenné	PP – Poprad	VK – Veľký Krtíš
IL – Ilava	PU – Púchov	VT – Vranov nad Topľou
KE – Košice	RK – Ružomberok	ZA – Žilina
KN – Komárno	RS – Rimavská Sobota	ZH – Žiar nad Hronom
LC – Lučenec	RV – Rožňava	ZM – Zlaté Moravce
LM – Liptovský Mikuláš	SE – Senica	

Obrázok 4 Funkčné mestské regióny Slovenska. Prameň: Bezák, A. (2000) (upravené autormi)

5. ZÁVER

Aj z hľadiska súčasného vývoja spoločnosti na Slovensku je potrebné rešpektovať historickú a geografickú podmienenosť územia vo vzťahu k formovaniu jeho regionálnej štruktúry. V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť klasické štúdie Korčáka (1938), Hromádku (1943) a Lukniša (1985), ktoré hodnotia územie Slovenska z hľadiska jeho primárneho (polohového a prírodného) a sekundárneho potenciálu. Uvedení autori poukazujú na skutočnosť, že územie Slovenska je z hľadiska primárneho i sekundárneho potenciálu výrazne diferencované, čo priamo alebo nepriamo potvrdzujú aj neskoršie štúdie (Dostál, Hampl 1992, Bašovský 1995, Gorzelak 1996 a iní). Výsledky týchto prác a akceptovanie teórie základných vývojových štádií spoločnosti nás vedú k poznaniu, že regionálna konvergencia má na Slovensku výrazné limity.

Zmena pomerov po roku 1989 priniesla nielen otvorenie ekonomiky Slovenska a jej vyššiu dynamiku, ale aj kvalitatívnu premenu faktorov podmieňujúcich vývoj regionálnych ekonomík. Nové podmieňujúce faktory v kombinácii s nástupom postindustriálnych procesov a procesov globalizácie naštartovali tendencie pozitívneho aj negatívneho vývoja regionálnych ekonomík. Aj v prípade Slovenska sa potvrdilo zistenie, ktoré uvádza vo svojej štúdií Hampl (2005), že už spomenuté prehlbovanie diferenciacie a zároveň dvojstranná orientácia selektívnych procesov, v pozitívnom aj v negatívnom smere, patrí určite k všeobecným znakom regionálneho vývoja v transformačnom období.

Dekompozícia diferencovaného vývoja regionálnych EA podľa troch základných sektorov od roku 1997 do roku 2005 potvrdila, že priestorový vzorec známy z mnohonásobných deskripcí cestou parciálnych ukazovateľov ekonomickej výkonnosti a ich kombinácií má zrejme objektívne príčiny a pravdepodobne aj dôvod pre rezistenciu v dohľadnej budúcnosti. Modelovou extrakciou vplyvu faktora pohybu národnej ekonomiky, pre jednu skupinu území len s aditívnym, no pre ďalšiu časť s kľúčovým kompenzačným účinkom k zvyšným segmentom, sme získali polarizované vzorce, ktoré možno ďalej analyzovať uplatnením rôznych generalizácií. V príspevku sme uplatnili dve z nich.

Za výhodné považujeme v prvom rade rozlíšiť štyri triedy regiónov podľa toho, či sektorové a regionálne reziduálne segmenty ich vývoja boli orientované kladne alebo záporne. To umožňuje odhaliť vzťah mier ich zodpovednosti v pozorovanom rozvoji jednotlivých území krajiny. Hlavné mesto so zázemím a západné pohraničie v nej profitujú výrazne, severovýchod a časti východu Slovenska čiastočne, čo dáva úvahám o ich budúcnosti istú dávku optimizmu. S výnimkou FMR Banskej Bystrice sa však zvyšok krajiny zobrazuje obojstranne negatívne. Dôvod sme sa ďalej snažili hľadať v sektorovej štruktúre regionálneho rezídua. Z tejto vyplýva, že môže spočívať v diferencovanej (ne)existencii štatisticky vystupujúcich vhodných podmienok pre fungovanie jednotlivých sektorov ekonomiky – t.j. umožňujúcich ich nadpriemerný rast vďaka akumulácii zdrojov od primárneho a sekundárneho fyzického kapitálu až po sociálny kapitál. Všetky z nich sú v priestore Slovenska prirodzene rozmiestnené nerovnomerne. Primárny sektor nemal vhodné podmienky v 23 FMR štyroch kompaktných oblastí na okrajoch územia. Sekundárny sektor nemal vhodné podmienky v 29 FMR, najmä v strede, na juhu a východe Slovenska a terciérny sektor v 30 FMR, opäť najmä v strede a na juhu, kde sa FMR s vhodnými podmienkami vôbec nevyskytli.

Poznanie uvedených skutočností umožňuje do istej miery zrealizovať predstavu o cieľoch regionálnej politiky slovenskej vlády v nadchádzajúcom období. Očakávanie citel'ného zníženia územných rozdielov výkonnosti regionálnych ekonomík zakladajú do budúcnosti priestor zbytočnej dezilúzie. Diferencie majú totiž konštituované, dlhodobo sa vyvíjajúce objektívne príčiny a tieto nebude možné odstrániť ani v prípade úspešnosti ambiciózných, no stále len selektívnych zásahov. Za vhodné považujeme skôr pokračovať v tvorbe rámcových podmienok umožňujúcich Slovensku vyťažiť čo najviac z prechodu do postindustriálnej fázy a globalizácie – s rešpektom k danostiam rôznych častí územia.

Pod'akovanie

Článok vznikol vďaka podpore z grantu VEGA č. 1/0255/08.

Referencie

- BARF, R. A., KNIGHT, P. L. (1988): Dynamic Shift-Share Analysis. *Growth and Change*, 19(2), 1-10.
- BAŠOVSKÝ, O. (1991): Sídlná štruktúra Slovenska z hľadiska životného prostredia. *Životné prostredie*, 1, 33-38.
- BAŠOVSKÝ, O. (1995): Súčasný stav a prognóza urbánnej a regionálnej štruktúry Slovenska a ekonomická transformácia. *Sborník České geografické společnosti*, 100(2), 78-91.
- BAŠOVSKÝ, O., DIVÍNSKY, B. (1991): The development of modern urbanisation in Slovakia and present problems. *Revue Belge de Géographie*, 115(1-3), 265-277.
- BENČ, V. (2002): Regionálna politika. In: Hospodárska politika na Slovensku 2000-2001, Marcinčin, A., ed., Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku. Bratislava, pp. 289-321.
- BEZÁK, A. (2000): Funkčné mestské regióny na Slovensku. *Geographica Slovaca*, 15, Bratislava: Geografický ústav SAV.
- BEZÁK, A. (1984): Nodálna štruktúra systému slovenských miest. *Geografický časopis*, 33(1), 18-31.
- BLIEN, U., WOLF, K. (2002): Regional development of employment in eastern-Germany: an analysis with an econometric analogue to shift-share techniques. *Papers in Regional Science*, 81, 391-414.
- DOSTÁL, P., HAMPL, M. (1992): Urbanization, administration and economies: future geopolitical and geo-economic changes. In: Dostál, P. et al. (Eds.) *Changing Territorial Administration in Czechoslovakia – International Viewpoints*. Amsterdam: University of Amsterdam, 191-203.
- DOSTÁL, P., HAMPL, M. (2000): Globalisation: processes of integration and multi-polarisation. *Acta Universitatis Carolinae, Geographica*, 35, 5-20.
- ESTEBAN, J. (2000): Regional convergence in Europe and the industry mix: a shift-share analysis. *Regional Science and Urban Economics*, 30(3), 353-364.
- GAJDOŠ, P., PAŠIAK, J. (2006): Regionálny rozvoj Slovenska z pohľadu priestorovej sociológie. Sociologický ústav SAV, Bratislava, p. 252.
- GORZELAK, G. (1996): The Regional Dimension of Transformation in Central Europe. *Regional Policy and Development, Series 10*. London: Regional Studies Association and Jessica Kingsley Publishers.
- HAMPL, M. (2005): *Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext*. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta.
- HAMPL, M. (2001): Regionální vývoj v období transformace. In: Hampl, M. et al. *Regionální vývoj: specifika české transformace, evropská transformace a obecná teorie*. Praha: DemoArt, 17-41.
- HAMPL, M., DOSTÁL, P., DRBOHLAV, D. (2007): Social and cultural geography in the Czech Republic: under pressures of globalisation and post-totalitarian transformation. *Social Cultural Geography*, 8(3), 475-493.
- HROMÁDKA, J. (1943): Všeobecný zemepis Slovenska. Bratislava: SAVU.
- IRA, V., FALŤAN, L., PAŠIAK, J., GAJDOŠ, P. (2005): Podoby regionálnych odlišností na Slovensku. Sociologický ústav SAV, Vyd. FORMÁT Pezinok, p. 381.
- KOPAČKA, L. (1992): Změny v geografickém rozmístění československého průmyslu 1962-1988. *Sborník československé geografické společnosti*, 97(3), 152-171.
- KORČÁK, J. (1938): *Geopolitické základy Československa, jeho kmenové oblasti*. Praha: Orbis.
- KOREC, P. (2005): *Regionálny rozvoj Slovenska v rokoch 1989-2004*. Bratislava: Geografika.
- KOREC, P., ONDOŠ, S. (2004): New Pattern of the Regional Structure of Slovakia. In: *Przekształcenia regionalnych struktur funkcjonalno-przestrzemych VIII/1, Regionalny wymiar integracji europejskiej*. Wrocław: UW, 173-185.
- KOREC, P., KOZÁKOVÁ, K. (2006): Geografická podmienenosť regionálneho vývoja Slovenska v období spoločenskej transformácie. *AFSHN UP, Prírodné vedy XLV, Folia Geographica*, 10, 250-265.

- KOREC, P., ONDOŠ, S. (2006): Historické a geografické aspekty regionálnej divergencie na Slovensku. In: *Česká geografie v evropském prostoru. Zborník z XXI. zjazdu ČGS*. České Budějovice: JU, 626-633.
- LUKNIŠ, M. (1985): Regionálne členenie Slovenskej socialistickej republiky z hľadiska jej racionálneho rozvoja. *Geografický časopis*, 37(2-3), 137-163.
- MLÁDEK, J. (1995): Procesy transformácie priemyslu Slovenska. *Geographica Slovaca*, 10, 163-171.
- MLÁDEK, J. (2002): Gestaltung der Marktwirtschaft und Transformations process der Industrie in der Slowakei. *AFSHN UP, Prírodné vedy XXXVII, Folia Geographica*, 5, 120-136.
- NOVOTNÝ, J. (2003): Sociografická diferenciácie súčasného sveta. *Geografie, Sborník ČGS*, 108, 14-35.
- OOSTERHAVEN, J., BROERSMA, L. (2007): Sector Structure and Cluster Economies: A Decomposition of Regional Labour Productivity. *Regional Studies* 41(5), 639-659.
- RAJČÁKOVÁ, E., ŠVECOVÁ, A. (2002): Postavenie okresov a krajov Slovenska z hľadiska hodnotenia vybraných sociálnych a ekonomických znakov. *Geographia Slovaca* 18, Bezák, A. ed., Geografický ústav SAV, Bratislava, pp. 167-175.
- SMITH, A. (1998): Reconstructing the Regional Economy: Industrial Transformation and Regional Development in Slovakia. London: Edward Elgar.
- ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR (1999-2007): Priemerný evidenčný počet zamestnancov, priemerná mesačná mzda zamestnancov za rok 1997-2005. Bratislava: ŠÚSR.
- ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR (1998-2006): Evidovaní nezamestnaní k 31.12.1997 – 2005. Bratislava: ŠÚSR.
- TIMMER, M. P., SZIRMAI, A. (2000): Productivity growth in Asian manufacturing: the structural bonus hypothesis examined. *Structural Change and Economic Dynamics* 11(4), 371-392.
- VEREŠÍK, J. (1974): Geografia sídiel. In: Lukniš, M., Princ, J. (Eds) *Slovensko: Ľud, 1*. Bratislava: Obzor, 459-644.

Regional development of Slovakia in context of decomposition of economic aggregate 1997 – 2005

Summary

Several general features of the territorial differentiation of the Slovak economy are clear from the table and from the figures. Perhaps the most significant one is the expected polarisation between Bratislava and the rest of Slovakia. The second general feature (at the lower resolution level) of the territorial differentiation of the economy of Slovakia is an apparent polarisation between the more developed western Slovakia and the regions of the big centres on one side and the underdeveloped rural areas of the eastern and central Slovakia. Decomposition of the differentiated development of the regional economic aggregates according to the three basic economic sectors between 1997 and 2005 confirms the existence of a widely recognized spatial pattern, which also results from a multitude of descriptions using partial indices of economic performance. This pattern has a highly-probable objective reason and also a reason for remaining resistant in the close future. Our model extraction of the national economy movement factor, of additive importance for one group of regions while of key compensation importance for other group, results in the two polarized patterns, subject of further analysis through various possible generalizations. Presented results of our statistical experiment allow us to bring current Slovak government's regional policy objectives, as declared, in a different light, maybe closer to a probable reality. We believe that any expectation of a significant reduction of the territorial disparities in

economic performance among the regional economies establishes an ideal space for future disillusion. The differences existing today have already constituted long-time developed objective reasons. These will not be easy to erase or change, even in case of successful realization of ambitious, but still selective impacts from above as could be the accessibility improvements. We rather believe in advantages of further creation of suitable framework enabling the Slovak economy to benefit the most as possible from the transition to the postindustrial phase of development and globalization, with respect to various territorial determinants given.